

Sygn. akt IX Ca 474/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2013 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Agnieszka Żegarska
Sędziowie:	SSO Jolanta Strumiłło (spr) SSR del. Jacek Barczewski
Protokolant:	sekr. sądowy Ewelina Gryń

po rozpoznaniu w dniu 7 października 2013 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G.

przeciwko M. R. i R. R.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki od wyroku Sądu Rejonowego w Kętrzynie z dnia 3 kwietnia 2013 r., sygn. akt I C 608/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w całości i zasądza od pozwanych M. R. i R. R. na rzecz powódki Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G. kwoty po 539,50 zł (pięćset trzydzieści dziewięć złotych pięćdziesiąt groszy) z ustawowymi odsetkami w stosunku do R. R. od dnia 25 września 2012r. do dnia zapłaty, a w stosunku do M. R. od dnia 10 października 2012r. zastrzegając pozwany prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności wynikające ze stanu czynnego spadku po zmarłym Z. R. stwierdzonego w spisie inwentarza i oddala powództwo w pozostałym zakresie oraz nie obciąża pozwanych kosztami procesu na rzecz powódki;

II. oddala apelację w pozostałym zakresie;

III. nie obciąża pozwanych kosztami procesu na rzecz powódki za instancję odwoławczą.

Sygn. akt IX Ca 474/13

UZASADNIENIE

Powódka Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. F. S. w G. wniosła o zasądzenie solidarnie od pozwanych M. R. i R. R. kwoty 1.079,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty

oraz zasądzenie kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwu wskazała, iż pozwani są spadkobiercami ustawowymi Z. R., z którym powódka zawarła umowę pożyczki na kwotę 26.500 zł.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym w dniu 13 września 2012 roku w sprawie o sygn. akt I Nc 621/12 Sąd Rejonowy w Kętrzynie zasądził od pozwanych na rzecz powoda wskazaną powyżej kwotę zgodnie z żądaniem pozwu.

Pozwani złożyli w dniu 3 października 2012 roku sprzeciw od powyższego nakazu zapłaty, w którym wnieśli o oddalenie powództwa w całości. W uzasadnieniu wskazali, iż długi spadkowe Z. R. zostały spłacone przez R. R. ponad wartość czynną spadku tj. ponad kwotę 1.300 zł. Poza tym pozwani podali, iż dokonali umownego działu spadku, stąd ewentualnie ponoszą odpowiedzialność za długi spadkowe odpowiednio do wielkości udziałów w spadku.

W odpowiedzi na sprzeciw z dnia 18 lutego 2013 roku powódka zmodyfikowała powództwo wnosząc o zasądzenie od pozwanych kwoty po 539,50 zł wraz z odsetkami umownymi według zmiennej stopy procentowej obowiązującej w danym okresie wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty z zastrzeżeniem w wyroku prawa powoływania się przez pozwanych w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie ich odpowiedzialności do wartości czynnego spadku, w oparciu o art. 319 kpc.

Sąd Rejonowy w Kętrzynie wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2013 roku, sygn. akt I C 608/12 oddalił powództwo.

Sąd Rejonowy ustalił, iż w przedmiotowej sprawie bezspornym było to, iż pozwani na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Kętrzynie z dnia 22 kwietnia 2010 roku, sygn. akt I Ns 66/10 na podstawie ustawy nabyli spadek po Z. R., każdy w 1/2 części z dobrodziejstwem inwentarza.

Stan czynny spadku po Z. R. wynosił 1.300 zł, natomiast stan bierny wynosił 26.827,93 zł. Jednym z zobowiązań była kwota 22.320,53 zł z tytułu umowy pożyczki nr (...) zawartej przez spadkodawcę z powódką, której spadkodawca nie spłacał zgodnie z harmonogramem spłat. Jeden ze spadkobierców R. R. spłacił wszystkie zobowiązania spadkodawcy oprócz wskazanego powyżej. Ponadto w dniu 1 maja 2012 roku spadkobiercy zawarli umowę o dział spadku po Z. R., na mocy której wchodzące w skład spadku przedmioty tj. samochód osobowy i segment meblowy przypadły M. R.. Tytułem spłaty udziału w spadku M. R. zapłacił R. R. kwotę 750 zł. Sąd I instancji ustalił, iż spadkobiercy kwestionują swoją odpowiedzialność za zobowiązanie z tytułu pożyczki zaciągniętej u powódki.

Sąd Rejonowy przyjął, iż w związku z tym, iż skoro jeden ze spadkobierców spłacił część długów spadkowych ponad ustaloną w inwentarzu wartość czynną spadku, tym samym ustala odpowiedzialność obu spadkobierców za pozostałe długi spadkowe.

Od powyższego rozstrzygnięcia apelację wniosła powódka, zaskarżając wyrok Sądu Rejonowego w całości. Zapadłemu wyrokowi zarzuciła naruszenie art. 1034 kc przez jego niewłaściwą wykładnię i błędne przyjęcie, iż pozwani poprzez spłatę długów innych niż powód wierzycieli, ponad wartość czynną spadku zwolnili się z odpowiedzialności za długi spadkowe względem powoda.

Powódka podnosząc powyższy zarzut wniosła o zasądzenie od pozwanych na rzecz swojej rzecz kwoty po 447,80 zł wraz z odsetkami umownymi według zmiennej stopy procentowej obowiązującej w danym okresie wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanych kosztów postępowania za I instancję w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych oraz zasądzenie kosztów postępowania za II instancję w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna i podlega uwzględnieniu.

Zasadniczo ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy są prawidłowe, jednakże nie sposób zgodzić się z oceną prawną tego stanu i uznaniem, iż spłata jednych wierzycieli z pokrzywdzeniem innych i tym samym wyczerpanie stanu czynnego masy spadkowej powoduje zwolnienie z odpowiedzialności za pozostałe długi spadkowe.

Wskazać bowiem należy, iż wprawdzie, spadkobierca, który złożył oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1012 k.c.) ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w spisie inwentarza stanu czynnego spadku (art. 1031 § 2 zd. 1 k.c.). Jeżeli jednak długi spadkowe przekraczają wartość aktywów, szczególnego znaczenia nabiera określenie sposobu realizacji zobowiązań aktywa te przekraczających (Kidyba Andrzej (red.), Niezbecka Elżbieta, Kodeks cywilny. Komentarz, t. IV. Spadki).

Spadkobierca ma bowiem obowiązek uwzględnienia interesów wszystkich wierzycieli, o których istnieniu wie. Nie może więc zaspokajać wierzycieli kierując się dowolnymi kryteriami, tak jak w niniejszym przypadku wysokością istniejącego długu, chyba że wartość stanu czynnego spadku pozwala na zaspokojenie wszystkich wierzycieli. Jeżeli natomiast, tak jak w niniejszej sprawie, wartość stanu czynnego spadku jest niższa od wartości długów spadkowych, spadkobierca powinien kierować się kolejnością określoną w art. 1025 kpc (Skowrońska- Bocian, Komentarz do Kodeksu cywilnego, 2007, s. 223). Sytuacja taka, wymaga więc ustalenia kryteriów kolejności należytego zaspokojenia wierzycieli.

Prawo spadkowe problemu tego wprost nie reguluje. Przyjmuje się jednakże, iż w sytuacji gdy kilku wierzycieli powinno być zaspokojonych w tej samej kolejności, jak w niniejszym przypadku, a wartość stanu czynnego spadku nie wystarczy by ich wszystkich zaspokoić w pełni, spadkobierca powinien zaspokajać poszczególnych wierzycieli odpowiednio (stosunkowo) do wysokości ich wierzytelności (K. Pietrzykowski (red.) Kodeks cywilny, Komentarz do art. 450-1088, Tom II, Warszawa 2009).

Biorąc pod uwagę stosunek stanu czynnego spadku, który wynosił 26.827,93 zł oraz wierzytelność powódki stanowiącą kwotę 22.320,53 zł, zgodzić się należy z apelacją, iż należność powódki w sumie wierzytelności podlegających zaspokojeniu z masy spadkowej wyniosła 83%. Odpowiedzialność pozwanych kształtowała się na poziomie tych 83% stanu czynnego masy spadkowej czyli z 1.300 zł, co stanowi kwotę 1.079 zł.

W związku z tym, iż spadkobiercy Z. R. w dniu 1 maja 2012 roku dokonali umownego działu spadku, na podstawie art. 1034 § 2 kc ponoszą odpowiedzialność za długi spadkowe w stosunku do wielkości udziałów, czyli w niniejszym postępowaniu do 1/2 części czynnej spadku, zatem po 539,50 zł.

Jak słusznie zauważa w apelacji powódka, dział spadku jest instytucją służącą zniesieniu współwłasności, ale nie stanowi zwolnienia z odpowiedzialności spadkobierców. Zatem każdy z nich odpowiedzialny jest w stosunku do wielkości swojego udziału w spadku za wierzytelności przysługujące powódce, niezależnie od tego, komu przypadły przedmioty stanowiące schedę spadkową.

Przepis art. 1032 § 2 kc wprowadza sankcję na wypadek spłacenia przez spadkobiercę niektórych długów, gdy spłacając te długi spadkobierca wiedział o istnieniu innych długów spadkowych. Jeżeli bowiem spadkobierca, który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, spłacając niektóre długi spadkowe wiedział o istnieniu innych, ponosi on odpowiedzialność za te długi ponad wartość stanu czynnego spadku, jednakże tylko do takiej wysokości, w jakiej byłby obowiązany je zaspokoić, gdyby spłacał należycie wszystkie długi spadkowe. Spłacanie niektórych długów spadkowych ze świadomym pomijaniem innych długów powoduje ustawowe rozszerzenie granic odpowiedzialności spadkobiercy. Spadkobierca wprawdzie w dalszym ciągu ponosi odpowiedzialność ograniczoną, jednakże odpowiadać będzie ponad wartość stanu czynnego spadku. Powstaje bowiem obowiązek zaspokojenia wierzycieli, o których wiedział, w takiej wysokości, w jakiej byłby zobowiązany ich zaspokoić, gdyby wszystkie długi spłacał należycie (K. Pietrzykowski (red.) Kodeks cywilny, Komentarz do art. 450-1088, Tom II, Warszawa 2009).

W związku z tym pomimo tego, iż spadkobiercy spłacając długi spadkodawcy wyczerpali już wartość czynną spadku, ponoszą oni odpowiedzialność majątkową także za długi, których nie spłacili, chociaż o nich wiedzieli. Jeden ze

spadkobierców był bowiem obecny przy dokonywaniu spisu inwentarza, w protokole którego wierzytelność powódki została ujawniona (k.13-13v), przyjęć należy zatem, iż obaj wiedzieli o istnieniu długu powódki.

Sąd II Instancji w wyroku dokonał także na podstawie art. 319 kpc zastrzeżenia na rzecz pozwanych prawa powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności wynikające ze stanu czynnego spadku po Z. R.. Wynikająca z art. 319 kpc obligatoryjność zamieszczenia takiego zastrzeżenia, jest uzasadnioną zasadą, według której dłużnik może powoływać się na ograniczenie odpowiedzialności tylko wówczas, gdy ograniczenie to zostało zastrzeżone w tytule wykonawczym (por. Jakubecki Andrzej (red.), Bodio Joanna, Demendecki Tomasz, Marcewicz Olimpia, Telenga Przemysław, Wójcik Mariusz P., Komentarz do ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, Lex, stan prawny na 19 marca 2013 roku).

W tych warunkach należało zmienić zaskarżone orzeczenie, zasądzając od pozwanych kwoty po 539,50 zł.

Nie można zgodzić się natomiast z uznaniem, że zasadnym jest zasądzenie odsetek od przyznanych kwot od dnia wniesienia pozwu jako chwili w której pozwani dowiedzieli się o wysokości swojego zobowiązania.

W przedmiotowej sprawie, chwilą wezwania dłużnika do zaspokojenia roszczenia powoda, o czym stanowi art. 455 kc, był dzień uznania pozwu za doręczony, czyli w przypadku R. R. dzień 25 września 2012 roku (k.36), a w przypadku M. R. dzień 10 października 2012 roku (k.47).

Podsumowując, Sąd II instancji o zmianie zaskarżonego wyroku orzekł na podstawie art. 386 § 1 kpc, natomiast o oddaleniu na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach za instancję odwoławczą orzeczono po myśli art. 100 kpc.